

Duurzaamheidseducatieplan 2025 – 2028 Gemeente Maassluis

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In de begroting van 2024 is aan de raad gecommuniceerd dat er in 2024 zou worden gewerkt aan het vormgeven van een vernieuwde duurzaamheidseducatie aanpak. De gemeente Maassluis wil de functie van duurzaamheidseducatie weer opnieuw invullen en ziet kansen om dit te doen op een vernieuwde en gemoderniseerde wijze. Een nieuwe aanpak biedt kansen, o.a. door:

- optimale aansluiting van het aanbod bij de kerndoelen en eindtermen van het onderwijs.
- ook voortgezet onderwijs te ondersteunen.
- ook educatie over andere duurzaamheidsthema's aan te bieden, breder dan alleen natuur en milieu.
- ook het aanbod aan te laten sluiten bij het gemeentelijk beleid op het gebied van duurzaamheid en (duurzaamheids)initiatieven van de gemeente.
- ook het aanbod aan te laten sluiten bij regionaal beleid en (duurzaamheids)initiatieven van de regio Rijnmond.

Per augustus 2024 is de locatie van het Duurzaamheidscentrum opgezegd en sinds de zomer van 2023 zijn de activiteiten in het duurzaamheidscentrum stilgevallen door het vertrek van de coördinator. Tijd voor nieuwe invulling van duurzaamheidseducatie in Maassluis. In dit Duurzaamheidseducatieplan 2025 – 2028 wordt daarom de nieuwe aanpak voor duurzaamheidseducatie uiteengezet.

1.2 Landelijke schets natuur- en duurzaamheidseducatie (NDE)

Landelijk zijn er verschillende vormen van natuur-, milieu en duurzaamheidseducatie (NDE). De Vereniging Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling ([vereniging GDO](#)) is de landelijke koepel van 140 NDE centra/diensten en 90 gemeenten aangaande duurzaamheidseducatie. GDO is de landelijk expertorganisatie op het vlak van NDE en GDO is daarin verbonden met SME. Grofweg worden voor NDE vier rollen onderscheiden:

1. Ondersteuner basisonderwijs/groene inspirator;
2. Ondersteuner en procesbegeleider onderwijs;
3. Begeleider onderwijs en samenleving (van educatie naar sociaal leren en participatie);
4. Transitieondersteuner.

In bijlage II zijn voorbeelden hiervan weergegeven.

In de eerste helft van 2024 is vanuit de interdepartementale werkgroep van 5 ministeries (OCW, IenW, LNV, EZK, BZK) het uitvoeringsplan Duurzaamheid in het Onderwijs aan de Tweede Kamer gestuurd. De drie actielijnen zijn (1) ondersteuningsstructuur, (2) duurzaamheid in schoolomgeving zichtbaar maken, en (3) jongerenparticipatie. Deze drie actielijnen bieden kansen voor duurzaamheidseducatie Maassluis en geven zicht op mogelijke financiering vanuit de Rijksoverheid. In de aanpak zoals in dit beleidsplan geschetst zijn deze drie actielijnen meegenomen.

1.3 Verantwoording

Dit Duurzaamheidseducatieplan 2025 - 2028 is tot stand gekomen op basis van bureaustudie en gesprekken met interne en externe stakeholders. Meegenomen zijn de stand van zaken van duurzaamheidseducatie in Maassluis en bestaand beleid. Er zijn relevante actoren gesproken uit onderwijs, praktijk en beleid:

- Wethouder Denise Mulder-Solleveld
- Beleidsmedewerker duurzaamheid Laura 't Lam
- Groepsgesprek met ambtenaren van inhoudelijke dossiers: onderwijs, groen, klimaat, energie en warmte, afval, circulariteit, water, natuurinclusiviteit en biodiversiteit, spelen en mobiliteit.
- Groepsgesprek met onderwijs-besturen en -directies
- Groepsgesprek met Duurzame Maassluizers/vrijwilligers
- Individuele gesprekken met scholen (leerkrachten, docenten of management) in PO en VO

In bijlage III is een uitgebreidere lijst opgenomen.

2. Doelstelling, visie en doelgroep

2.1 Doelstelling

Er zijn vier doelstellingen geformuleerd voor duurzaamheidseducatie in Maassluis. Elk doel is voorzien van een richtinggevend streefbeeld.

Het doel van de vernieuwde duurzaamheidseducatie is dat leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs (4-18 jaar):

1. ontdekken, beleven en leren over duurzame, natuurinclusieve en gezonde keuzes voor zichzelf en voor de samenleving als geheel. Zij worden zich hierbij bewust dat duurzaamheidsonderwerpen een samenhangend geheel vormen en dat duurzaamheid nu en in de toekomst van belang is;
 - *Streefbeeld is dat iedere leerling minimaal 1x per jaar een kenmerkende locatie van Maassluis bezoekt waar educatief aanbod is dat verband houdt met duurzaamheid en invulling geeft aan de kerndoelen.*
2. opgroeien tot personen in de samenleving waarbij duurzaamheid en natuur onderdeel uitmaakt van wie zij zijn (socialisatie en persoonsvorming);
 - *Streefbeeld is dat de scholen en leerkrachten/docenten jaarlijks deelnemen aan een zelf gekozen speciale dag (zoals de Opschoondag, Warmetruiendag, Dag van de duurzaamheid etc.) of activiteit waarmee zij duurzame keuzes en gedrag normaliseren.*
3. zich medeverantwoordelijk voelen voor de verduurzaming van de leefomgeving en samenleving. Zij zien hierin hun eigen rol (bewustwording) en leveren zelf een bijdrage aan de kwaliteit van hun leefomgeving (participatie);
 - *Streefbeeld is dat leerlingen actief meedenken en deelnemen aan het verduurzamen van de eigen buurt of gemeente.*
4. het aanbod van lessen, activiteiten en excursies vanuit hun school krijgen dat aansluit bij het duurzaamheidsbeleid van de gemeente.
 - *Streefbeeld is dat scholen gebruik maken van het duurzaamheidseducatie-aanbod dat aansluit bij het duurzaamheidsbeleid van de gemeente.*

2.2 Visie

De visie van de gemeente Maassluis op duurzaamheidseducatie luidt:

Kinderen in Maassluis leren over en ervaren natuur, milieu en duurzaamheid in eigen context. De duurzaamheidseducatie sluit aan bij initiatieven, bedrijven en gebieden in de eigen gemeente en regio. Zo ervaren kinderen in het primair en voortgezet onderwijs wat er in hun leefomgeving gebeurt op het gebied van natuur en biodiversiteit, afval en circulariteit, energie, water en klimaatadaptatie, mobiliteit en voeding. Duurzaamheidseducatie in Maassluis helpt kinderen een eigen mening te vormen en in te zien wat zij zelf kunnen doen om hun leefomgeving te verbeteren.

Wanneer er wordt gekeken naar de vier rollen die worden onderscheiden voor natuur- en duurzaamheidseducatie (NDE) in paragraaf 1.2 verandert de rol van duurzaamheidseducatie van 'Ondersteuner basisonderwijs/ groene inspirator' naar 'Ondersteuner en procesbegeleider onderwijs'. In het verleden was de gemeente zelf als organisatie aanbieder en ondersteuner van duurzaamheidseducatie vanuit het duurzaamheidscentrum, waarbij de focus lag op het aanbieden van lessen en lesmaterialen over natuur / milieu aan het PO en de inzet van vrijwilligers voor activiteiten. Door de inzet van duurzaamheidseducatie zoals geschetst in dit plan wordt niet alleen het aanbod van lessen en activiteiten verzorgd, maar ook ondersteuning en begeleiding in het overall proces van duurzaamheid in de hele school (zowel voor PO als VO). Bijvoorbeeld bij het opzetten van projectweken, samenwerking met maatschappelijke partners en soms veranderprocessen naar een duurzame school als begeleider van het Eco-Schools programma. Daarmee sluit duurzaamheidseducatie in de gemeente Maassluis aan op:

- de behoefte en capaciteit van scholen (draagt bij aan de bestaande kerndoelen/eindtermen)
- gemeentelijk beleid op duurzaamheidsthema's
- bestaande initiatieven in de gemeente en regio

Daarnaast gaat de gemeente uit van de Whole School Approach (WSA). De WSA geeft scholen handvaten om de verbinding te maken tussen het onderwijs, de bedrijfsvoering en het gebouw van de school, samenwerking met de omgeving en de visie. In figuur 1 is dit schematisch weergegeven. Alle zes elementen van de WSA dragen bij aan een verduurzaming van school en het onderwijs. Een landelijke aanpak hiertoe wordt ontwikkeld.

Figuur 1: Schematische weergave van de Whole School Approach (WSA)

Of en in welke mate de Whole school approach meegenomen wordt is sterk afhankelijk van de wens van de scholen en schoolbesturen zelf. Van belang is dat de ondersteuning vanuit duurzaamheidseducatie Maassluis de expertise heeft of opbouwt om de scholen op de WSA te kunnen ondersteunen. Daartoe kan ook de expertise van de landelijke organisatie voor duurzaamheidseducatie, GDO, worden ingezet.

2.3 Doelgroep

De doelgroepen van het duurzaamheidseducatieplan zijn basisonderwijs (PO) groepen 1 t/m 8 en voortgezet onderwijs (VO) klassen 1 t/m 6. Het duurzaamheidseducatie-aanbod is afgestemd op de leerfase en ontwikkeling van verschillende leeftijden en groepen. Zo is er passend aanbod voor alle leerlingen op meerdere momenten tijdens de schooltijd bezig met het onderwerp duurzaamheid.

3. Aanpak duurzaamheidseducatie Maassluis - inhoud

3.1 Behoeftes en wensen primair en voortgezet onderwijs

3.1.1 Primair onderwijs

Het primair onderwijs heeft behoefte aan een duidelijk aanbod waar zij gebruik van kunnen maken. Bij voorkeur is de keuze aan de voorkant gemaakt, zodat leerkrachten niet verdwalen in een veelheid aan mogelijkheden. Randvoorwaarde dient te zijn dat het aanbod voldoet aan de kerndoelen en eindtermen die de rijksoverheid voor het basisonderwijs heeft vastgesteld. De partij die het aanbod voor de scholen gaat verzorgen zal de expertise moeten hebben om de lessen en materialen te kunnen beoordelen.

In de gesprekken gaven de scholen aan dat lessen minder gebruikt worden en dat vooral gastlessen en buitenactiviteiten (buitenlessen, excursies, te bezoeken locaties) voor hen een grote toegevoegde waarde bieden. De bestuurders/directeuren en leerkrachten van de scholen hebben aangegeven wel een contactpersoon in de eigen organisatie aan te willen wijzen voor duurzaamheidseducatie (veelal was dat al zo toen het duurzaamheidscentrum er nog was) en dat zij het aanbod jaarlijks willen evalueren. Deelname aan een netwerk van coördinatoren is echter een te zware belasting voor de beperkt beschikbare tijd.

3.1.2 Voortgezet onderwijs

De twee locaties van de Lentiz onderwijsgroep; Revis Mavo en Revis Lyceum hebben de behoefte om met duurzaamheid verder aan de slag te gaan. Vanuit de subsidie Basisvaardigheden zien zij goede mogelijkheden. Ook al wordt duurzaamheid in het schoolplan niet genoemd, heeft Revis in het onderwijs zelf een goede basis voor duurzaamheid. Zij bieden:

- een keuzevak duurzaam ondernemen bij lokale bedrijven in de klassen 1 en 2;

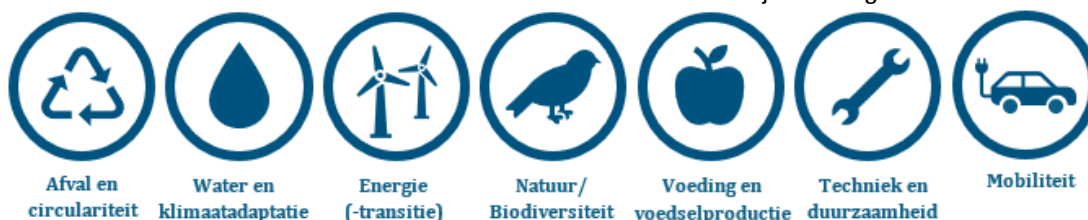
- *Blink*, waar leerlingen in de brugklas hun niveau kunnen bepalen aan de hand van projecten;
- bedrijfsstages/snuffelstages in klassen 3/4;
- de Profielwerkstukken in de bovenbouw en Havo-Praktijk waar ze in schooljaar 2024/2025 mee beginnen.
- Ook willen zij de deelname aan het Eco-Schools programma weer activeren.

In al deze delen is aandacht voor duurzaamheid. De VO-scholen hebben vooral behoefte aan een makelaarsrol vanuit duurzaamheidseducatie, zodat zij geholpen worden met welke excursies, gastlessen, projecten en activiteiten zij in kunnen zetten. Daarnaast is het mogelijk om een NDE-contactpersoon in de eigen organisatie / per school aan te stellen.

3.2 Thema's

Natuur, milieu en duurzaamheid is een brede thematiek. De Sustainable Development Goals (SDG's) bevatten ecologische, economische en sociale elementen; eigenlijk alles waar de gemeente mee te maken heeft. Het aanbod duurzaamheidseducatie in Maassluis houdt de ecologische thema's als basis aan. Dit is effectiever en sluit aan bij wat nationaal en internationaal op dit vlak gebeurt. Met de ecologische thema's als basis, worden leefomgeving en de sociale en economische kant binnen de thema's meegenomen waar relevant. Naast het aanbod op de ecologische thema's, behoort een les over de SDG's en projectdagen/-weken waarin andere of bredere thematiek opgepakt kunnen worden, tot de mogelijkheden.

De thema's binnen het aanbod duurzaamheidseducatie Maassluis zijn als volgt:

3.3 Vormen educatief aanbod

Duurzaamheidseducatie zal bestaan in verschillende vormen en op verschillende plekken:

- lessen op of rond de school. Dit kan door de leerkracht (po), docent (vo) gegeven worden, of door een gastdocent;
- lessen in Maassluis en de regio op relevante themalocaties waar de groep/klas gericht naartoe gaat om iets te leren en te ervaren;
- deelname aan landelijke educatieve programma's, zoals Jong Leren Eten, Gezonde School, GLOBE, Eco-Schools;
- deelname aan landelijke dagen/weken en challenges zoals Warme truiendag, week van ons water, Dag van de Duurzaamheid, Earth Day, Landelijke Opschoondag etc.

Al het aanbod wordt als een geheel gezien waar de school/leerkracht gebruik van kan maken. Landelijk wordt daarvoor vaak de term 'leerecosysteem' gebruikt voor alles wat er aan aanbod rond de school beschikbaar is en waar de school gebruik van kan maken c.q. mee samen kan werken ten behoeve van goed onderwijs. De basis is dat school en leerkracht/docent vanuit de onderwijsvrijheid en hun expertise eigen keuzes maken.

3.4 Locaties

Naast het leren over duurzaamheid op en rond de school, bestaat het aanbod uit betekenisvolle locaties in en om Maassluis waar:

- geleerd kan worden over en ervaring opgedaan kan worden met een specifiek onderwerp of thema;
- ervaring is met duurzaamheidseducatie en dit op meerwaarde wordt geschat door leerkrachten en docenten;
- de verbondenheid van kinderen met de omgeving waarin zij wonen en naar school gaan in Maassluis gestimuleerd wordt.

Het is een kansrijk concept om zo de leerlingen betrokkenheid te laten ontwikkelen bij alles wat er in Maassluis is te zien en te doen; de locaties zijn kenmerkend voor Maassluis en omgeving. Voor de aanbieders en het netwerk van partners daaromheen is het een kans om het onderwijs te betrekken.

3.4.1 Vervoer en mobiliteit

Vervoer naar en van locatie kan, afhankelijk van de locatie, op verschillende manieren worden ingericht. Denk aan wandelen, fietsen, OV en oudervoer. Voor transport kunnen de scholen gebruik maken

van Buzz010 (buzz010.nl) wat deels gefinancierd wordt door Fonds Schiedam Vlaardingen. Bij Buzz010 kunnen scholen in het primair onderwijs in onder andere Maassluis excursie vervoer naar educatieve bestemmingen boeken tegen gereduceerd tarief.

De keuze van vervoer biedt ruimte om expliciete aandacht te geven aan het thema 'mobiliteit' in het kader van duurzaamheid. Hoe kunnen we zo duurzaam mogelijk op excursie, wat zijn de voor- en nadelen van types vervoer, hoe richten we dit zo duurzaam mogelijk in? De partij die duurzaamheidseducatie voor de scholen gaat ondersteunen zal de scholen hierbij vraaggericht gaan ondersteunen.

3.4.2 Locatie-aanbod

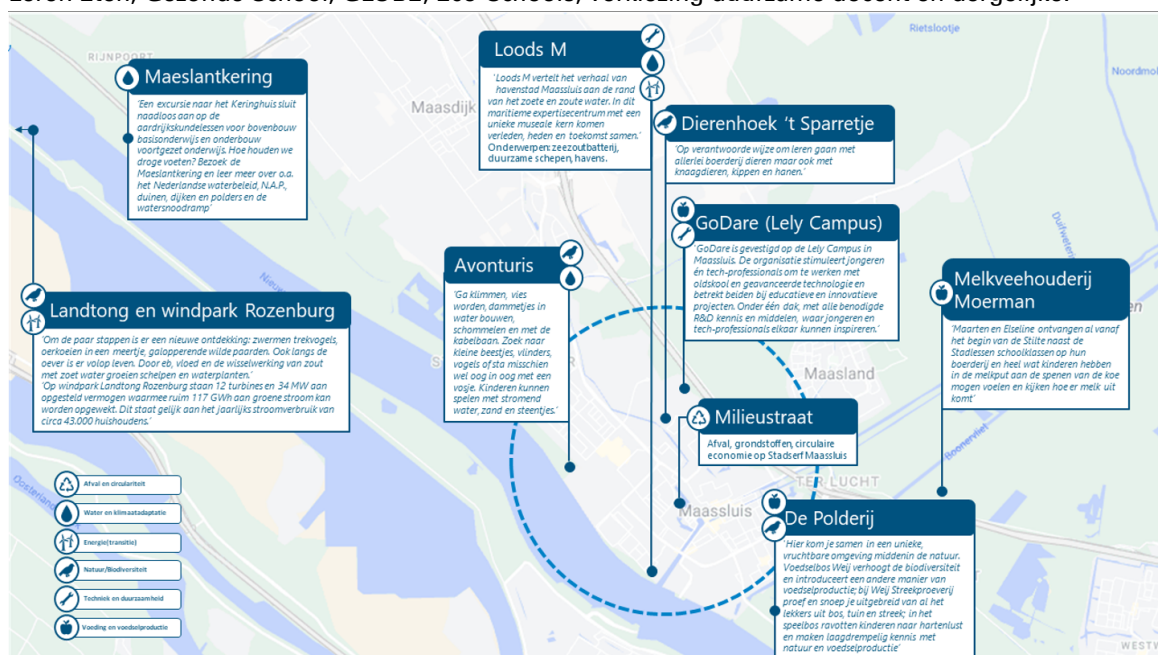
Figuur 2 (volgende pagina) geeft de themalocaties in Maassluis en omgeving weer die in het aanbod duurzaamheidseducatie zijn opgenomen. Dit is een richting, het staat leerkrachten en docenten vrij om daarin zelf te kiezen of ook aanvullend andere locaties te bezoeken. Dit geldt ook voor het overige aanbod. Het overzicht van locaties die basis- en voortgezet onderwijs scholen kunnen bezoeken zal jaarlijks (en zoveel vaker als wenselijk) worden geactualiseerd.

Tot de locaties kunnen aanvullend ook schooltuinen en kinderboerderijen horen. Schooltuinieren kan kleinschalig rond de school zelf of grootschaliger op een vaste locatie. Alliantie Schooltuinen ('ieder kind een schooltuin'), het Programma Jong Leren Eten en het Programma Gezonde School steunen deze ontwikkeling.

3.5 Duurzaamheidseducatie-aanbod in Maassluis

Voor het aanbod voor de scholen in Maassluis is een overzicht ontwikkeld dat is opgenomen in bijlage I. Dit overzicht is een basisversie van waaruit jaarlijks (en zoveel vaker als wenselijk) actualisatie zal plaatsvinden. De in §3.1 aangegeven randvoorwaarde is dat het basisaanbod voldoet aan de kerndoelen en eindtermen die de rijksoverheid heeft vastgesteld. Het aanbod geeft een overzicht in vorm, thema, doelgroep en locatie, zodat docenten gemakkelijk een keuze kunnen maken. Het aanbod is helder en niet te veel omvattend. Onderwijsvrijheid betekent dat iedere school zelf kiest welk onderwijs gegeven wordt. En daarbinnen is iedere docent verantwoordelijk welke lesmaterialen, activiteiten, gastlessen etc. daartoe ingezet worden. Het aanbod dat de gemeente neerzet is richtinggevend, een docent hoeft er geen gebruik van te maken en kan ook aanvullend andere dingen doen. Maar het gebruik van dit aanbod wordt wel gestimuleerd vanuit de gemeente.

In aanvulling op het educatieve basisaanbod zoals weergegeven in bijlage 1 kunnen scholen ook gebruik maken van het rijke aanbod dat via GDO en via Wikiwijs ontsloten is. Deze lessen kunnen verzorgd worden door de leerkracht/docent of door een gastdocent. Tevens kunnen scholen deelnemen aan landelijke programma's die door de ministeries en andere partijen worden aangeboden, zoals Jong Leren Eten, Gezonde School, GLOBE, Eco-Schools, verkiezing duurzame docent en dergelijke.

4. Aanpak duurzaamheidseducatie Maassluis - organisatie

4.1 Kwaliteit, flexibiliteit en continuïteit

De manier waarop duurzaamheidseducatie in Maassluis wordt georganiseerd, moet kwaliteit, flexibiliteit en continuïteit waarborgen.

Kwaliteit

Duurzaamheidseducatie is een expertise, zowel qua inhoud als qua didactiek en de samenwerking met de partijen in de omgeving van de scholen. Om dit aan te kunnen bieden moet de expertise aanwezig zijn om te kunnen beoordelen of het beschikbare aanbod voldoet aan de kerndoelen en eindtermen. Om scholen te ondersteunen en duurzaamheidslessen te geven, is daarnaast kennis nodig over de behoeften en (on)mogelijkheden bij scholen, alsmede wat er bij gemeenten, maatschappelijke organisaties en bedrijven speelt op het gebied van duurzaamheid.

Flexibiliteit

Duurzaamheidseducatie moet goed aansluiten bij wat er in Maassluis en de regio aan initiatieven is vanuit overheid, ondernemers, organisaties en onderwijs. Dit vergt een goed netwerk en de nodige flexibiliteit om als makelaar tussen vraag en aanbod te kunnen fungeren.

Continuïteit

Na de sluiting van het duurzaamheidscentrum is het van belang dat de relaties met de scholen snel aangehaald worden. Daarom is een snelle start wenselijk, waarbij gekeken moet worden naar de haalbaarheid in verband met het organiseren en inrichten van de duurzaamheidseducatie. De verwachting is dat de ondersteuning van de scholen rond januari 2025 operationeel kan zijn. Voor schooljaar 2025 – 2026 is het streven dat alle scholen gebruik maken van het aanbod.

Daarnaast moet zeker voor de komende vier (ideaaliter acht) jaar gegarandeerd zijn dat duurzaamheidseducatie blijft bestaan, zodat de scholen weten dat zij op aanbod kunnen rekenen en hier rekening mee kunnen houden in de planning.

4.2 Meerjarige opdracht aan deskundige organisatie

Duurzaamheidseducatie zonder centrum kan organisatorisch op verschillende manieren vormgegeven worden. De gemeente heeft overwogen:

- Het instellen van een interne medewerker duurzaamheidseducatie
- Het oprichten van een nieuwe stichting NDE
- Het verlenen van een meerjarige opdracht aan een deskundige organisatie op het gebied van duurzaamheidseducatie.

Op basis van voorgaande beschouwing op kwaliteit, continuïteit en flexibiliteit, en op basis van expertise en de gesprekken gevoerd met scholen en gemeente, is de conclusie dat het verlenen van een meerjarige opdracht aan een deskundige organisatie op het gebied van duurzaamheidseducatie de beste oplossing is.

4.2.1 Code Groen

In de regio is één organisatie actief die duurzaamheidseducatie (wat breder is dan alleen biodiversiteit en voedsel) verzorgt, zo ook voor Schiedam. Dit is Code Groen. Zij beschikken over de nodige expertise (kennis en ervaring) en een regionaal netwerk (flexibiliteit). Deze organisatie kan invulling geven aan de ondersteuning van de scholen vanaf kalenderjaar 2025 en heeft een hoge bestaanszekerheid (continuïteit). Er zijn geen andere regionale aanbieders die dit kunnen bieden aan Maassluis.

Met Code Groen kunnen afspraken gemaakt worden welke inhoudelijke accenten er gelegd worden. Hiermee wordt geborgd dat voldaan wordt aan het beleid zoals in dit duurzaamheidseducatieplan verwoord. Code Groen kan alle educatie uit het concept aanbod (bijlage I) aanbieden of coördineren, alsmede overig aanbod vanuit landelijke programma's of andere aanbieders, waarbij zij erop toezien dat het aanbod voldoet aan de kerndoelen en eindtermen. De keuze voor Code Groen is pragmatisch, effectief en haalbaar. Het zal veel tijd kosten om binnen de gemeente of via een nieuwe stichting NDE op te zetten en de benodigde kennis te ontwikkelen. Het beschikbare budget is daarnaast te klein om ervoor te kiezen dit autonoom op te tuigen.

4.3 Rol van de gemeente

De gemeente stelt een interne coördinator/opdrachtgever aan binnen de gemeente. Deze persoon vormt een verbindende rol tussen scholen, gemeente en aanbieder en is verantwoordelijk voor de volgende werkzaamheden:

- Beleidsmatige verankering en programma in begroting gemeente vastleggen;
- Verstrekken van meerjarige opdracht aan uitvoerende organisatie;

- Bewaken voortgang uitvoering via jaarlijkse rapportages en voortgangsgesprekken (minimaal 2x/jaar) en na 4 jaar evaluatie;
- Afstemmen met beleidsdossiers van de gemeente en met uitvoeringsorganisatie bespreken hoe de link met onderwijs gelegd kan worden;
- Informeren van en afstemmen met verantwoordelijk wethouder/college;
- Betrekken wethouder bij activiteiten NDE op scholen waar opportuun;
- Informeren gemeenteraad;
- Afstemmen met communicatie vanuit de gemeente.

4.4 Financieel

4.4.1 Toedeling budget

Op basis van de werkzaamheden voor de coördinatie en uitvoering van duurzaamheidseducatie zoals geschetst in dit plan is een kostenindicatie uiteengezet in de onderstaande indicatieve budgetten.

Overzicht eenmalige kosten in 2024		
Werkzaamheden	Uren	Budget*
Eenmalig inrichten van de NME gids	90	€ 7.200,-
Saneren materialen duurzaamheidscentrum	32	€ 2.560,-
Materiaalbudget	N.v.t.	€ 240,-
Sub totaal		€ 10.000,-
Donatie Fonds Schiedam Vlaardingen**		- € 5.000,-
Totaal		€ 5.000,-

Overzicht structurele kosten per jaar vanaf 2025		
Werkzaamheden	Uren	Budget*
Jaarlijkse coördinatie en ondersteunen van de duurzaamheidseducatie	40	€ 3.200,-
Uitvoering van lessen / projecten PO / VO	515	€ 41.200,-
Afstemming met de gemeente	40	€ 3.200,-
Communicatie / pers / sociale media	15	€ 1.200,-
Organisatie contactmiddag	20	€ 1.600,-
Nieuwsbrief (2 edities per schooljaar)	10	€ 800,-
Reis- / materiaalkosten / licentiekosten / budget contactmiddag		€ 2.550,-
Totaal		€ 53.750,-

Op de volgende pagina worden nog enkele punten toegelicht.

- * De kostenindicatie is gebaseerd op een uurtarief van € 80,-.
- ** Het aanbod zal in de uitvoeringsfase ook digitaal ontsloten moeten worden. De website nmegids.nl is een online catalogus en reserveringssysteem voor natuur- en milieueducatie-aanbod van veel NME-centra in Nederland. In het budget zijn de kosten voor het gebruik van de NME-gids opgenomen. Voor het eenmalig inrichten van de NME gids is er een voorstel waarbij Fonds Schiedam Vlaardingen bereid is een groot deel van de kosten op zich te nemen. Dit zou betekenen dat het eenmalig inrichten van de NME gids de gemeente Maassluis naar verwachting € 2.200,- zou kosten in plaats van € 7.200,- wanneer dit doorgaat.
- *** Voor transport kunnen de scholen gebruik maken van Buzz010 (buzz010.nl) wat deels gefinancierd wordt door Fonds Schiedam Vlaardingen.

Aanvullende mogelijkheden voor financiering

Aanvullende mogelijkheden voor financiering kunnen verder verkend worden in de uitvoeringsfase. In de gesprekken zijn daarover genoemd:

1. Financiering vanuit de te bezoeken themalocaties in Maassluis en de regio. Dit kan de eigenaar/beheerder zijn, of partners daarom heen voor een specifiek thema;
2. Uitvoering van c.q. betrokkenheid bij projecten uit het duurzaamheidsplan (bijvoorbeeld een plan uit de duurzaamheidsagenda voor bijvoorbeeld energie, klimaat, afval of groen);

3. Projecten gekoppeld aan de uitvoering van beleid van de gemeente op inhoudelijke dossiers rond klimaat, energie, afval/grondstoffen/circulair, biodiversiteit, riolering, openbare ruimte, spelen, mobiliteit, voedsel;
4. Projecten met/voor het Hoogheemraadschap van Delfland of de provincie Zuid-Holland;
5. Projecten met het bedrijfsleven in Maassluis/de regio en andere partners. Vaak willen bedrijven steun geven aan goed onderwijs en daarin investeren;
6. Subsidies (bijvoorbeeld stimuleringsregeling klimaatadaptatie HHR van Delfland, subsidie groenblauwe Schoolpleinen);
7. Landelijke educatieve programma's zoals Jong Leren Eten of Gezonde school;
8. Steun voor specifieke projecten aangevraagd bij bijv. Fonds Schiedam Vlaardingen;
9. Investerings van eigenaars/beheerders van themalocaties. Als de investering niet alleen voor educatie maar ook voor recreatie/toerisme relevant is zou een deel van de toeristenbelasting als eenmalige investering ingezet kunnen worden;
10. In de gesprekken werd genoemd dat vanuit de aanleg van de windmolens een stichting wordt/zou worden opgericht die compensatie van het uitzicht en de negatieve effecten zou verzorgen. Inzet op aanleg van groen en het betrekken van leerlingen bij duurzaamheid, natuur en duurzame energie zou daar goed onder kunnen vallen. Dit is een optie om nader te verkennen.

Van de uitvoerende organisatie kan verwacht worden dat zij deze sporen zelf en in samenwerking met het onderwijs en de gemeente Maassluis verkent.

4.5 Planning

Na vaststelling van het Duurzaamheidseducatieplan 2025 – 2028 informeert het college de raad via een raadsinformatiebrief en wordt het onderwijs nader geïnformeerd. Daarnaast wordt in het vierde kwartaal van 2024 een meerjarige opdracht verleend in de vorm van een tweejarige opdracht, met de mogelijkheid om de opdracht tweemaal met één jaar te verlengen. De intentie is vier jaar in totaal, om de continuïteit voor het onderwijs te waarborgen. De huidige verwachting is dat het aanbod voor het onderwijs vanaf januari 2025 operationeel is. Voor schooljaar 2025 – 2026 is het streven dat alle scholen gebruik maken van het aanbod.

Vastgesteld d.d. 01-10-2024 door het college van burgemeester en wethouders van Maassluis

Bijlage I. Concept Overzicht duurzaamheidseducatie Maassluis

Onderstaand aanbod is het basisaanbod wat met de uitvoerende partij en de scholen verder geoptimaliseerd zal worden.

Landelijk aanbod (alle leerjaren PO, VO)

							
	Afval en circulariteit	Water en klimaatadaptatie	Energie (-transitie)	Natuur/ biodiversiteit	Voedsel	Techniek	Mobiliteit
(Klik op het aanbod voor meer info)							
Dagen/weken/Challenges							
Dag van de Duurzaamheid	•	•	•	•	•	•	•
Buitenlesdag							
Boomfeestdag				•			
Warme Truiendag			•				
Nationale bijentelling				•			
Groene voetstappen week							•
Programma's							
Eco-school worden	•	•	•	•	•	•	•
Jong Leren Eten					•		
Gezonde School				•	•		
GLOBE (VO)	•	•	•	•	•	•	•

Aanbod Maassluis groep 1/2 (PO)

							
	Afval en circulariteit	Water en klimaatadaptatie	Energie (-transitie)	Natuur/ biodiversiteit	Voedsel	Techniek	Mobiliteit
(Klik op het aanbod voor meer info)							
Excursies							
Avonturis		•		•			
Dierenhoek 't Sparretje				•			
GoDare (Lely Campus)					•	•	
De Polderij/Weij				•	•		
Opruimestafette	•						
Gastlessen							
Joep Troep	•						
De tuin met de stip				•			
Hieper de Pieper, graaf eens wat dieper!					•		
(Digitaal) lesmateriaal							
Nederland schoon	•						
De Kracht van Nieuwe Energie			•				
De Wereld van Kleding	•						
32 lessen voor de toekomst (pdf)	•	•	•	•		•	•
Materiaal							
Gereedschapsuitleen	•			•			
Schoonaanhanger	•						
Zwammen in de klas	•			•	•		
Zadenpakket					•		
Blotevoetenpad							

Aanbod Maassluis groep 3/4 (PO)

							
	Afval en circulariteit	Water en klimaatadaptatie	Energie (-transitie)	Natuur/ biodiversiteit	Voedsel	Techniek	Mobiliteit
(Klik op het aanbod voor meer info)							
Excursies							
Avonturis		•		•			
Dierenhoek 't Sparretje				•			
GoDare (Lely Campus)					•	•	
De Polderij/Weij				•	•		
Opruimestafette	•						
Gastlessen							
Water leeft (slootles)		•		•			
Er zit meer in afval	•						
Hieper de Pieper, graaf eens wat dieper!					•		
Bodemdierensafari				•			
(Digitaal) lesmateriaal							
Nederland schoon	•						
Leren over water		•					
De Kracht van Nieuwe Energie			•				
De Wereld van Kleding	•						
32 lessen voor de toekomst (pdf)	•	•	•	•		•	•
Materiaal							
Gereedschapsuitleen	•			•			
Schoonaanhanger	•						
Zwammen in de klas	•			•	•		
Zadenpakket					•		
Blotevoetenpad				•			

Aanbod Maassluis groep 5/6 (PO)

							
	Afval en circulariteit	Water en klimaatadaptatie	Energie (-transitie)	Natuur/ biodiversiteit	Voedsel	Techniek	Mobiliteit
(Klik op het aanbod voor meer info)							
Excursies							
Avonturis		•		•			
Dierenhoek 't Sparretje				•			
GoDare (Lely Campus)					•	•	
De Polderij/Weij				•	•		
Opruimestafette	•						
Milieustraat Maassluis	•						
Measlantkering/ Keringhuis		•					
Landtong en windpark Rozenburg	•		•	•			
Melkveehouderij Moerman					•		
Gastlessen							
Er zit meer in afval	•						
Water leeft (slootles)		•		•			
Biodiversiteit				•			
Energiebesparing			•				
Kas in de klas					•		
Snooky Snoek escapekist	•	•	•	•			
Hoe klimaatproof is jullie schoolplein?		•					
(Digitaal) lesmateriaal							
Nederland schoon	•						
Leren over water		•					
Water en klimaat in jouw straat		•					
De Kracht van Nieuwe Energie			•				
De Wereld van Kleding	•						
32 lessen voor de toekomst (pdf)	•	•	•	•		•	•
Materiaal							
Gereedschapsuitleen	•			•			
Schoonaanhanger	•						
Zwammen in de klas	•			•	•		
Zadenpakket					•		

Aanbod Maassluis groep 7/8 (PO)

	 Afval en circulariteit	 Water en klimaatadaptatie	 Energie (-transitie)	 Natuur/ biodiversiteit	 Voedsel	 Techniek	 Mobiliteit
(Klik op het aanbod voor meer info)							
Excursies							
GoDare (Lely Campus)					•	•	
De Polderij/Weij				•	•		
Opruimestafette	•						
Milieustraat Maassluis	•						
Measlantkering/het Keringhuis		•					
Landtong en windpark Rozenburg Loods M	•		•	•			
Melkveehouderij Moerman		•	•			•	
Gastlessen							
Er zit meer in afval	•						
Water leeft (slootles)		•		•			
Biodiversiteit				•			
Energiebesparing			•				
Kas in de klas					•		
Hoe klimaatproof is jullie schoolplein?		•					
Circulair ontwerpen	•						
Sarah's wereld	•	•	•	•	•	•	•
(Digitaal) lesmateriaal							
Nederland schoon	•						
Leren over water		•					
Droge voeten		•					
Water en klimaat in jouw straat		•					
De Kracht van Nieuwe Energie			•				
De Wereld van Kleding	•						
32 lessen voor de toekomst (pdf)	•	•	•	•		•	•
Materiaal							
Gereedschapsuitleen	•			•			
Schoonaaanhangen	•						
Zwammen in de klas	•			•	•		
Zadenpakket					•		

Aanbod Maassluis onderbouw VO

	 Afval en circulariteit	 Water en klimaatadaptatie	 Energie (-transitie)	 Natuur/ biodiversiteit	 Voedsel	 Techniek	 Mobiliteit
(Klik op het aanbod voor meer info)							
Excursies							
GoDare (Lely Campus)					•	•	
De Polderij/Weij				•	•		
Measlantkering/het Keringhuis		•					
Landtong en windpark Rozenburg Loods M	•		•	•			
Melkveehouderij Moerman		•	•			•	
Gastlessen							
Energiebesparing			•				
Energietransitie Masterclass			•				
(Digitaal) lesmateriaal							
Water en klimaat in jouw straat		•					

Aanbod Maassluis bovenbouw VO

	 Afval en circulariteit	 Water en klimaatadaptatie	 Energie (-transitie)	 Natuur/ biodiversiteit	 Voedsel	 Techniek	 Mobiliteit
(Klik op het aanbod voor meer info)							
Excursies							
GoDare (Lely Campus)					•	•	
De Polderij/Weij				•	•		
Measlantkering/het Keringhuis		•					
Landtong en windpark Rozenburg Loods M	•		•	•			
		•	•			•	
Gastlessen							
Energiebesparing			•				
Energietransitie Masterclass			•				

Bijlage II. Natuur en duurzaamheidseducatie in Nederland

Hieronder volgt een bondige uitweiding van de verschillende centra die in dit rapport als voorbeeld zijn aangehaald.

Landelijk beeld NME(-centra)

Natuur en milieueducatie (NME) is begonnen als natuureducatie in het begin van de vorige eeuw. In de jaren zeventig van de vorige eeuw is daar milieueducatie bijgekomen en sinds ongeveer de eeuwwisseling hebben we het over natuur- en duurzaamheidseducatie (NDE). Met de duurzaamheidseducatie zijn ook de sociaaleconomische thema's erbij gekomen.

Binnen de rijksoverheid zijn de ministeries van LNV en I&W het meest betrokken. Wat opvalt is dat het ministerie van OCW hier niet actief bij betrokken was. OCW maakt de kerndoelen voor het onderwijs en de scholen kunnen daar vervolgens vanuit de onderwijsvrijheid zelf invulling aan geven. Het ministerie van OCW bemoeit zich niet met specifieke thema's. De vakministers zijn vervolgens vanuit hun beleidsdossiers aan de slag om hun onderwerp in het onderwijs te krijgen. Dit heeft geleid tot programma's als Duurzaam Door (2013, 2017), NME Nota kiezen, leren meedoen (2008) Leren voor Duurzame Ontwikkeling (2004) Leren voor Duurzaamheid (2000), NME extra impuls (1996), NME impuls (1992) en Kaderplan NME (1988). En daarnaast zijn er thematische programma's zoals vanuit LNV Jong Leren Eten en vanuit VWS Gezonde School.

Vanuit provincies vond/vindt coördinatie plaats van NME in hun provincie. En sinds het natuurdossier gedecentraliseerd is naar de provincies is de relatie met NME-organisaties aangehaald.

Voor gemeenten geldt dat NME of NDE geen kerntaak is. De taak van de gemeenten als het gaat om onderwijs is gericht op (1) onderwijshuisvesting, (2) voorkomen van onderwijssuitval en dus handhaven van de leerplicht en (3) het overleg met besturen en directies over de vorige onderwerpen in de zogenaamde 'Lokale Educatieve Agenda (LEA)'. Ook voor gemeenten geldt dat zij inhoudelijke dossiers zoals biodiversiteit, klimaat, energie, afval etc. graag in het onderwijs terug wil zien. Vandaar dat zij programma als Schooltuinieren en lokale NME/NDE-centra ondersteunen.

In Nederland zijn ongeveer 140 NME/NDE-centra die de scholen en soms de samenleving in 200 van de 342 gemeenten ondersteunen. Ongeveer 1/3 van deze NME-voorzieningen is een gemeentelijke afdeling of centrum en ongeveer 2/3 is een stichting die in het merendeel van de gevallen subsidie ontvangt van de gemeente.

Soorten NDE

Veel van de NME/NDE-centra zijn bekend in de gemeenten doordat zij ook een kinderboerderij, moestuin of horeca hebben. Veel (groot)ouders zijn er met hun jonge (klein)kinderen geweest en veel kinderen hebben er herinnering aan uit hun basisschooltijd. Maar er zijn ook centra die als duurzaamheidscentrum de buurt informeren over energie, klimaat en biodiversiteit. Hieronder gaan we in op de type NME/NDE-voorzieningen.

Door de oogbaren kan een viertal 'profielen' of 'rollen' gedistilleerd worden. Dat zijn de volgende rollen:

- De ondersteuner van het onderwijs
- De procesbegeleider van het onderwijs
- De betrekker van de samenleving
- De transitie versneller

Type 1: ondersteuner basisonderwijs/ groene inspirator

Dit is veelal een type NDE-centrum of -dienst die veel contact heeft met de scholen als het gaat om groene activiteiten, inzet van vrijwilligers voor die activiteiten en het aanbieden van lesmaterialen en leskisten over natuur, milieu en duurzaamheid. Dit type centrum is sterk verbonden met de locatie (veelal met moestuin en kinderboerderij). Zij zijn actieve ondersteuner van de leerkracht in voornamelijk het basisonderwijs. Voorbeeld NME Wolfslaar Breda, NME Den Haag

Type 2: ondersteuner en procesbegeleider onderwijs

Dit type NDE-centrum of -dienst maakt meer onderscheid tussen de locatie en de functie van NDE. Waar mogelijk wordt aan de leerkrachten in het basisonderwijs en docenten in het voortgezet onderwijs en mbo-ondersteuning boden op de onderwerpen waar de school, leerkracht of docent om vraagt. Daarbij gaat het niet alleen om lesmaterialen en locaties maar ook om ondersteuning bij het opzetten van projectweken, samenwerking met maatschappelijke partners en soms veranderprocessen naar een duurzame school als begeleider van het Eco-Schools programma. Het centrum of de dienst heeft een goed beeld van wat een duurzame school kan zijn en werkt met de Sustainable development goals en de Whole School Approach. Voorbeeld: NME De Bastei Nijmegen, NME Arnhem

Type 3: begeleider onderwijs en samenleving (van educatie naar sociaal leren en participatie)

Dit type NDE-centrum of -dienst combineert educatie, communicatie en participatie als instrumenten voor duurzaamheid. Je ziet dat dergelijke centra ook actief zijn in de energietransitie zoals energieloket en mensen betrekken met energiecoaches, bestrijden energiearmoede, energiemarkten, wijkuitvoeringsplannen, wijk van het aardgas af, etc. Sommige centra zijn ook heel actief om de gemeente groener en schoner te maken met campagnes, acties, ondersteunen van buurtinitiatieven of zelf beheren van stukken buurt-groen. Voorbeeld CNME Maastricht, Natuurstad Rotterdam

Type 4: transitie-ondersteuners

Dit type NDE-centrum of -dienst is sterk verbonden met gemeentelijke dossiers zoals klimaat energie, biodiversiteit, circulair, vergrijzing, tegengaan eenzaamheid bij ouderen etc. Zij zijn echter niet allen een 'gemeentelijk instrument'. Zij verbinden ook de lokale/regionale netwerken van ondernemers, overheid, onderwijs en omgeving, zodanig dat deze spelers samen de transitie vormgeven en nieuwe oplossingen uitdenken. Als centrum ben je dan voornamelijk gastheer en facilitator. Voorbeeld: RCE Friesland, NMCX Haarlemmermeer

Type 1: ondersteuner basisonderwijs/groene inspirator

NME Wolfslaar, Breda

In samenwerking met lokale onderwijsinstellingen heeft de gemeentelijke afdeling Natuur- en Milieu Educatie (NME) in Breda een plan ontwikkeld om de natuur beter te integreren in het basisonderwijs. Het plan omvat een divers aanbod van Natuur- en Milieu Educatie op thema's als afval, water, groen, energie, klimaat en boerderij. Milieuwethouder Wilbert Willems benadrukt het belang van kinderen in contact brengen met natuur en milieu, omdat dit een positieve invloed heeft op hun houding en educatie de nodige kennis en vaardigheden biedt voor complexe vraagstukken.

Daarnaast worden activiteiten van andere natuur- en milieueducatieaanbieders, zoals Staatsbosbeheer en IVN, opgenomen. Jaarlijks worden vijftien scholen bezocht om individuele ondersteuningsbehoeften te identificeren en passend advies te geven voor natuuronderwijs. Het Bezoekerscentrum Wolfslaar, onderdeel van de afdeling NME, voorziet alle 62 basisscholen in Breda van lespakketten en inhoud voor projectweken rond natuur- en milieueducatie.

Scholen en kinderopvangorganisaties in Breda kunnen via de website het aanbod voor natuur- en duurzaamheidseducatie bekijken, reserveren of downloaden. Dit aanbod is onderverdeeld in thema's zoals grondstoffen en afval, duurzaam leven & energie, boerderij beleving en voedsel, natuur, dieren en planten, en water. Boerderij Wolfslaar fungeert als makelaar tussen organisaties met educatieve activiteiten en scholen met specifieke educatievragen. Voor vragen kunnen geïnteresseerden contact opnemen via wolfslaar@breda.nl.

Boerderij Wolfslaar, gelegen op het historisch landgoed Wolfslaar, biedt een breed scala aan natuur- en boerderijactiviteiten, waaronder moestuinieren, stadslandbouw en lokale en streekproducten. Voor verschillende doelgroepen worden activiteiten als kinderfeestjes, speurtochten, excursies, workshops, lezingen en markten georganiseerd. Het Tuinhuis van Charlotte op de boerderij biedt (h)eerlijk eten en drinken, terwijl de Winkel diverse boerderij- en lokale producten, moestuin- en bloemenzaden, nestkasten, cadeauartikelen en wandel- en fietsroutes aanbiedt.

NME Den Haag

Milieueducatie in Den Haag heeft als doel kinderen en jongeren tot 16 jaar bewuste keuzes te laten maken voor een duurzame samenleving. Dit wordt bereikt door het vergroten van kennis en vaardigheden, en het bieden van rijke ervaringen op het gebied van natuur en milieu, met een focus op duurzame basisvorming. Onderdeel van de dienst Stadsbeheer vormt Milieueducatie samen met Archeologie het bedrijfsonderdeel A&NME, bestaande uit teams zoals Milieueducatie, School in Bos, en Stadslandbouw en Stadsboerderijen. Deze teams werken complementair aan elkaar en streven gezamenlijke doelen na, in lijn met duurzame basisvorming.

Natuur en Milieueducatie fungeert als de verbindende schakel tussen beleid en onderwijs, zoekt samenwerkingen met organisaties en individuen in en rondom Den Haag die zich ook inzetten voor duurzaamheid en leefbaarheid in de stad. Hierdoor kan een breed en gevarieerd educatief programma worden aangeboden, waarbij bewuste keuzes worden gemaakt over wat intern wordt aangeboden en wat door anderen beter kan worden verzorgd. Het initiatief van Milieueducatie Den Haag om duurzaamheid te integreren in het onderwijscurriculum, in samenwerking met lokale NME-organisaties en scholen, heeft geleid tot een grotere nadruk op duurzaamheidsonderwijs in lokale scholen en heeft het bewustzijn bij studenten over milieuproblemen en klimaatverandering vergroot. Deze samenwerking benadrukt de gemeentes inzet voor duurzaamheidsonderwijs in nauwe samenwerking met NME-organisaties en scholen. Voor meer informatie kan de website <https://www.milieueducatiedenhaag.nl/> worden geraadpleegd.

Type 2: ondersteuner en procesbegeleider onderwijs

NME De Bastei, Nijmegen

NME Nijmegen fungeert als het centrale aanspreekpunt voor activiteiten, informatie, begeleiding en bijscholing op het gebied van natuur- en milieueducatie. Als verbindende schakel tussen natuur- en milieuorganisaties, scholen, bewoners en de gemeente Nijmegen streeft NME Nijmegen ernaar jong en oud te laten genieten van natuur- en milieueducatie, met als doel hen te betrekken en aan te zetten tot duurzaam leven. Dit wordt gerealiseerd door sterke verbindingen en samenwerkingen tussen verschillende partijen, passend bij maatschappelijke ontwikkelingen en geldend beleid.

Museum De Bastei, gelegen aan de Waalkade in de oudste stad van Nederland, vertelt het verhaal van de rivier en verbindt het verleden, heden en toekomst. De locatie, ideaal voor het thema van de oudste stad, de drukst bevaren rivier van Europa en het rijke nationaal landschap de Gelderse Poort, vormt een brug tussen historie en eigentijdse kwesties. De Bastei Academie biedt een interactieve ervaring waar bezoekers de rivier kunnen vormgeven en bijdragen aan de toekomst van het rivierenlandschap.

Het educatieve aspect omvat veldlessen, groepsbezoeken aan het museum en de uitleenservice van meer dan 40 verschillende leskisten. Scholen uit de gemeente Nijmegen kunnen bij NME Nijmegen terecht voor advies en informatie over NME-voorzieningen in de buurt. De transformatie van museum De Stratemakerstoren tot De Bastei werd op 12 februari 2014 goedgekeurd door de Nijmeegse gemeenteraad, met investeringen van de provincie, Europa en Staatsbosbeheer. De Bastei, gelegen aan de oostelijke Waalkade, fungeert als centrum voor natuur en cultuurhistorie en biedt een directe verbinding tussen stad, rivier en natuur. Voor meer informatie: <https://www.debastei.nl/nl>

NME Arnhem

Natuurcentrum Arnhem onthult een boeiende wereld waar het verhaal van de natuur met trots wordt gedeeld. Het centrum nodigt bezoekers uit om te worden ondergedompeld in de ongerepte natuur in en rondom Arnhem. De focus ligt op de bezoeker en diens relatie met de omringende natuur, met de overtuiging dat een nauwe interactie met de natuur essentieel is voor een verantwoorde omgang ermee. Gezamenlijk wordt er getracht de groene stad tot leven te brengen, waarbij participatie in educatieve en inspirerende activiteiten wordt gestimuleerd.

De locaties van Natuurcentrum Arnhem bieden een breed scala aan ervaringen, toegankelijk voor alle leeftijden. Van het authentieke boerenleven op stadsboerderijen tot de weelderige natuur in het bezoekerscentrum, bezoekers kunnen zich laten verrassen door mini-dierensafari's en informatieve tours. Speciaal voor basisschoolkinderen worden educatieve lessen aangeboden, gericht op biodiversiteit, duurzaamheid en gezonde voeding, waarbij actieve deelname wordt aangemoedigd.

Natuurcentrum Arnhem overstijgt zijn educatieve rol door ook inspiratie te bieden binnen de wijken. In samenwerking met scholen, buurtbewoners en organisaties wordt getracht Arnhem te vergroenen, met initiatieven als groene schoolpleinen en ondersteuning van buurtmoestuinen. De groene initiatieven van het centrum zijn te ontdekken op een interactieve kaart, en bezoekers worden uitgenodigd om bij te dragen aan een groenere en betere toekomst voor Arnhem. Voor meer informatie wordt naar info@natuurcentrumarnhem.nl verwezen.

Type 3: begeleider onderwijs en samenleving (van educatie naar sociaal leren en participatie)

CNME Maastricht

Al 25 jaar streven we naar het verbinden van mens en natuur voor een groenere en duurzamere wereld. In nauwe samenwerking met inwoners, scholen, gemeenten, bedrijven en groene organisaties werken we aan voorlichting, educatie, advies, groenaanleg en (ecologisch) natuurbeheer. Onze expertise op het gebied van natuur en duurzaamheid helpt anderen om zich bewuster met de natuur bezig te houden en hun leefomgeving te vergroenen. We stimuleren de overgang van grijze naar groene denkwijzen en acties. Als het centrum voor natuur- en milieueducatie in Maastricht focussen we op het ecologisch beheren van natuurgebieden, educatie en voorlichting, en het beheren van Natuurtuinen Jekerdal in samenwerking met vrijwilligers. We werken nauw samen met inwoners, gemeenten, scholen, bedrijven en organisaties in Zuid-Limburg, waar je bij ons terecht kunt om jouw buurt te vergroenen en verduurzamen.

Een lokaal initiatief in Maastricht heeft samengewerkt met scholen en lokale overheden om educatieve materialen en bronnen te delen. Dit omvat een digitaal platform dat lesplannen, educatieve tools en informatie over duurzaamheidsinitiatieven toegankelijk maakt. Het initiatief heeft de verspreiding van educatieve bronnen en duurzaamheidsinformatie verbeterd, waardoor scholen efficiënter toegang hebben tot online lesmateriaal en beter kunnen profiteren van lokale duurzaamheidsinitiatieven. Voor meer informatie, bezoek <https://www.cnme.nl/>.

Natuurstad Rotterdam

Stichting Natuurstad Rotterdam bevordert duurzaam denken en handelen door middel van recreatie, educatie en participatie. Op hun 8 bijzondere kinderboerderijen en 14 inspirerende (school)tuinen ontdekken en leren bezoekers, zowel jong als oud, over natuur, milieu en duurzaamheid.

De organisatie streeft ernaar om Rotterdam groener te maken, vooral omdat de toenemende verstedelijking en digitalisering de afstand tot de natuur vergroten. Ze geloven dat bewustwording van onze afhankelijkheid van de natuur essentieel is. Kennis en waardering van milieu en natuur vormen de basis voor gezond en duurzaam gedrag, wat het welbevinden van alle Rotterdammers bevordert.

Met bevroren medewerkers biedt Natuurstad Rotterdam leerzame ervaringen met planten, dieren en het milieu. Op hun 25 hectare groen, verspreid over de stad, ontvangen ze jaarlijks meer dan 1.000.000 bezoekers, waaronder 50.000 leerlingen, die tijdens interactieve lessen spelenderwijs ontdekken en leren.

Als initiatief hebben NME-organisaties in Rotterdam samengewerkt met lokale gemeenschappen en vrijwilligers om groene ruimtes en natuurgebieden te herstellen en te behouden. Vrijwilligers nemen actief deel aan boomplantacties, zwerfvuilopruiming en het behoud van stadsnatuur.

Dit initiatief heeft geresulteerd in een grotere betrokkenheid van de gemeenschap bij natuurbehoud en milieubescherming. Lokale natuurgebieden en groene ruimtes worden nu onderhouden en hersteld door actieve participatie van burgers, waardoor Rotterdam een groenere en duurzamere stad wordt. Voor meer informatie, bezoek <https://www.natuurstad.nl/>.

Type 4: transitie-ondersteuners

RCE Friesland

In Friesland is het doel om tegen 2025 tot de top 5 van Europese regio's te behoren in de overgang naar een circulaire economie en een duurzame samenleving. De Vereniging Circulair Fryslân (VCF) werd opgericht in 2016 en heeft inmiddels meer dan 100 leden, waaronder lokale overheden, onderwijsinstellingen en diverse bedrijven. De VCF-leden worden ondersteund door experts om missie-gedreven projecten op te zetten die een positieve impact hebben op sociale en ecologische duurzaamheid.

SPARK the Movement, aangesloten bij VCF, motiveert leerlingen en studenten van basis- tot universitair onderwijs om bij te dragen aan het regionale transformatieve leerproces. RUG|Campus Fryslân is een cruciale partner in de Regionale Circulaire Economie (RCE). Campus Fryslân, met vertegenwoordiging van diverse disciplines, stelt internationale studenten en onderzoekers in staat om wetenschappelijke vraagstukken vanuit verschillende perspectieven te benaderen.

RCE Fryslân gelooft in de kracht van iedereen om een verschil te maken en samen te werken aan een eerlijkere, groenere wereld. De doelstelling is om een goed uitgeruste regionale leergemeenschap te vormen, variërend van docenten tot burgers, en in 2025 te bereiken dat het leren om evenwicht te brengen tussen zelfzorg, zorg voor andere levende wezens en zorg voor de planeet een reguliere praktijk is binnen alle vormen van onderwijs.

Huidige activiteiten omvatten onder andere het ZWERMN-platform, een raamwerk voor Education for Sustainable Development (EDO), Groene Pedagogiek, lerarenopleidingen voor Education for Sustainable Development (ESD), circulaire vaardigheden, en betrokkenheid bij de Europese Education for Climate Coalition. Aankomende activiteiten omvatten het Pocket Garden-project in samenwerking met RCE Ruhr/Sevengardens, het Erasmus+ Project Global Roots gericht op kunst en EDO voor transformatief leren, het Horizon 2020-project Kitchen of Ideas in samenwerking met Universiteit Vechta/RCE Oldenburg Munsterland, en de RCE Europe Meeting in februari 2022 (onder voorbehoud). Voor meer informatie wordt verwezen naar <https://www.rcenetwork.org/>

NMCX Haarlemmermeer

NMCX Centrum voor Duurzaamheid zet zich actief in voor het vergroenen en klimaatbestendiger maken van Haarlemmermeer en omliggende gebieden. Door het organiseren van evenementen, verstrekken van informatie en advies, en het verzorgen van educatie op scholen, werkt de stichting samen met bewoners, bedrijven, scholen, en diverse regionale partners.

Als onafhankelijke stichting, opgericht in 2008, staat NMCX voor Natuur- en Milieu Centrum, waarbij de 'X' symbool staat voor kruisbestuiving en verwijst naar de oorspronkelijke naam van Hoofddorp, 'Kruisdorp'. Met steun van de gemeente Haarlemmermeer en diverse partners biedt NMCX een breed scala aan duurzaamheidsactiviteiten voor bewoners, scholen, en bedrijven.

Groene Kapstok, een initiatief van NMCX, verzorgt educatieve programma's over diverse duurzaamheidsthema's voor basisscholen (PO) en middelbare scholen (VO) in Haarlemmermeer. Daarnaast begeleidt en adviseert Groene Kapstok scholen bij het verduurzamen van hun schoolomgeving. Ook biedt NMCX educatie over water en klimaatadaptatie, waarbij samenwerkingen met Jeugdland Hoofddorp

en het programma Waterweg worden ingezet om leerlingen op een speelse en educatieve manier bewust te maken van klimaatverandering en adaptatiemaatregelen.

Voor meer informatie wordt verwezen naar <https://www.nmcx.nl/>

Bijlage III. Overzicht interviews

Code Groen	
Vereniging Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling (GDO)	
Gemeente Maassluis, bestuurlijk	Wethouder Denise Mulder-Solleveld
Gemeente Maassluis, ambtelijk	Beheerder riolen en projectleider Rainproof Maassluis Beleidsmedewerkers betrokken bij de dossiers: - Energie en warmte - Circulariteit - Afval - Groen, klimaatadaptatie en spelen - Spelen en groen - Mobiliteit - Onderwijs
Onderwijs	Leerkracht De Diamant Leerkracht De Dijck Leerkracht De Parasol Leerkracht Het Balkon Directeur Groene Hoek Directeur De Dijck Directeur Panta Rhei Adjunct-directeur Panta Rhei Directeur Montessori Docent Lentiz/Revius Teamleider Lentiz/Revius Aanwezigen vanuit schoolbesturen bij Overleg Lokale Educatieve Agenda (LEA) Beleidsontwikkelaar Samenwerkingsverband Schiedam, Vlaardingen, Maassluis
Weij bar/winkel en De Polderij	
Zelfoogsttuin De Groentemeester	
Vrijwilligers duurzaamheidscentrum	
Klimaatburgemeester	

Bijlage IV. Afkortingen

BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken
Eco-Schools	Programma voor duurzaamheid op school
EZK	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
GDO	Vereniging Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling
IenW	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
IVN	Vereniging Instituut voor natuureducatie
LEA	Lokaal Educatieve Agenda
LNV	Ministerie van Landbouw, natuur en voedselkwaliteit
NDE	Natuur- en duurzaamheidseducatie
NMC	Natuur- en Milieucommunicatie
NME	Natuur en milieueducatie
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
PO	Primair onderwijs
RCE	Regional Centre of Expertise
SDG's	Sustainable Development Goals
SME	Adviesbureau SME (tot 2005 stichting voor milieueducatie)
VO	Voortgezet onderwijs
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WSA	Whole School Approach

Bijlage V. Scholen Maassluis

Basisonderwijs	
Openbaar onderwijs	bestuur
<u>IKC Startpunt</u> (Maassluis Oost - 1)	<u>Stichting Wijzer</u>
<u>IKC Panta Rhei</u> (Maassluis Midden - 2)	<u>Stichting Wijzer</u>
<u>OKC De Westhoek</u> (Maassluis West - 3)	<u>Stichting Wijzer</u>
Katholiek onderwijs	bestuur
<u>IKC Vindingrijk</u> (Maassluis West - 4)	<u>Stichting SIKO</u>
<u>De Dijk</u> (Maassluis Midden - 5)	<u>Stichting SIKO</u>
Protestant christelijk onderwijs	bestuur
<u>IKC de Kindertuin</u> (Maassluis Oost - 6)	<u>Stichting Un1ek</u>
<u>IKC Ichthus</u> (Maassluis West - 7)	<u>Stichting Un1ek</u>
<u>De Groene Hoek</u> (Maassluis Midden - 8)	<u>Stichting Un1ek</u>
<u>IKC De Regenboog</u> (Maassluis West - 9)	<u>Stichting Un1ek</u>
<u>Het Balkon</u> (Balkon - 10)	<u>Stichting Un1ek</u>
Islamitisch onderwijs	bestuur
<u>IBS de Reiziger</u> (Maassluis West 4)	<u>Stichting Islamitisch College</u>
Algemeen bijzonder onderwijs	bestuur
<u>Montessorischool Maassluis</u> (Maassluis Midden - 11)	<u>Monton</u>
Speciaal onderwijs	bestuur
<u>SBO De Parasol</u> (Maassluis Midden - 12)	
Nieuwkomersonderwijs	bestuur
<u>De Diamant</u> (Maassluis Midden - 13)	
Voortgezet onderwijs	
<u>Lentiz Revislyceum</u> (Maassluis Oost - 14)	<u>Lentiz</u>
<u>Lentiz Revis MAVO</u> (Maassluis Midden - 15)	<u>Lentiz</u>
Middelbaar beroepsonderwijs	
<u>Lentiz VMBO</u>	<u>Lentiz</u>
<u>Albeda MBO</u>	<u>Albeda</u>